

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2021/1113
Toplantı Tarihi/Sayısı : 17.10.2023/37
Karar Numarası : 2023/800
Başvuran : M.D.
Başvuran Vekili : Av. N.A.
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : Çanakkale İl Jandarma Komutanlığı
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın sorgulanma sürecince kötü muameleye maruz kaldığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru dilekçesinde özetle;

a) Başvuranın yargılaması beklenmeden suçlu ilan edildiği ve ikamet ettiği köyün sakinleri tarafından işyerlerine ve evlerine zarar verildiği,

b) Jandarmanın bilgisi olmasına rağmen köy sakinleri hakkında herhangi bir işlem yapılmadığı, konu hakkında Biga Başsavcılığı tarafından soruşturma yürütüldüğü,

c) Jandarma görevlileri tarafından başvuranın ifadesi alınırken kamu gücünün kötüye kullanıldığı,

ç) Başvuranın sorgulamadan önce aç ve susuz kaldığı, kalp ilaçlarını kullanmadığı, merdivenlerden düşmesi için itildiği, ayaklarına basılarak çelme takıldığı, sağlık raporu alındıktan sonra Jandarma personeli tarafından darp edildiği ve buna yönelik şikayette bulunmaması için tehdit edildiği,

d) Nezarethane giriş raporunda başvuruda darp izine rastlanmadığına yönelik kayıt dışında başkaca bir kaydın bulunmadığı ve başvuranın elindeki kalıcı yara izinin dahi not alınmadığı, bu nedenle raporun geçersiz olduğu, nezarethane çıkış raporunda ise gerekli hiçbir kaydın yer almadığı ve bu halde başvuranın darp edildiğine dair iddialarının aksi bir raporun da bulunmadığı,

e) Savcılık tarafından Jandarmadan kamera kayıtları talep edilse de nezarethane kısmını gören kameraların ifade tarihinde arızalı olduğunun öne sürüldüğü, konuya ilişkin başvuran tarafından Biga Kaymakamlığına yazı gönderildiği ancak yazıya cevap alınmadığı, dolayısıyla mevcut durumun işkence ve eziyet gibi suçlara davetiye niteliğinde olduğu,

f) Başvuranın iki gün boyunca yemek yemediği, kalp ilaçlarını içemediği, su ihtiyacını tuvaletten karşılamak zorunda bırakıldığı, sadece duruşmadan önce kendisi tarafından ücreti ödenen pideleri yemesine izin verildiği, tüm bu olayların başvurana kötü muamele yapmak amacıyla gerçekleştirildiği,

g) Başvuranın ifade tutanağına elleri kelepçeli olarak imza attığı, nitekim ifade tutanağındaki imzasının diğer

imzalarından farklı olduğunun tespit edilebileceği,

h) Başvuranın kendisini savunması halinde sonrasında zarar görebileceği çekincesiyle Savcılık sorgusunda sorulan sorulara cevap veremediği ve tedirgin olması nedeniyle aklının karıştığı, bu nedenle Jandarma'da alınan ifadelerini aynen tekrar ettiği,

ı) Başvuranın ifadesinin alınmasından cezaevine sevk edilmesine kadar olan sürede gerçekleştirilen muamelelerin sistematik bir kötü muamele vakası olduğu, bu süreçte maruz kalınan fiziksel darp dolayısıyla başvuranda kalp yetmezliği derecesinde hasarlar meydana geldiği ve başvuranın kalp rahatsızlığının ilerlemesi nedeniyle açık kalp ameliyatı olmak zorunda kaldığı,

i) Kolluk Gözetim Komisyonuna internet adresinden başvuran adına yapılan ihbarın önce Biga Kaymakamlığına gönderildiği sonra da Çanakkale Valiliği aracılığı ile Çanakkale İl Jandarma Komutanlığında soruşturmaya başlandığı ifade edilmiştir.

3. Muhatap Sinekçi Jandarma Karakol Komutanlığının yazılı görüşünde özetle:

a) Başvuranın suç ihbarının akabinde dükkânından alınarak karakola getirildiği, başvuranın yakalama sırasında herhangi bir zorluk çıkarmadığı, karakola gelindikten bir süre sonra başvuranın dükkânından yüksek düzeyde cam kırılma sesi geldiği ihbarı alındığından olay yerine intikal edildiği, camların kırıldığı ve etrafın dağıldığı görüldüğünden bir ekibin nöbet tutması için olay yerinde bırakıldığı,

b) Talebi ve insani ihtiyaçlar doğrultusunda başvuranın bütün temel ihtiyaçlarının karşılandığı, karakol personelinin darp, tehdit veya hakaret niteliğindeki herhangi bir eylemde bulunmadığı,

c) Nezarethane giriş ve çıkış sağlık raporlarının alınması esnasında hastanenin acil girişinde beklenildiği, başvuranın muayenesi doktorla birebir yapıldığından alınan rapora herhangi bir müdahalenin söz konusu olmadığı,

ç) Nezarethane kamera kayıt cihazının belleğinin arızalı olması nedeniyle bazı zamanlarda kayıtlarda problemlerin yaşanabildiği, başvuranın nezarethanede tutulduğu süreçte kamera kaydının alınamamasının da bu problemlerden kaynaklandığı,

d) Nezarethaneye getirilmesinden önce ve burada kaldığı süreç boyunca başvuranın temel ihtiyaçlarının karşılandığı ve ailesiyle irtibata geçilerek ilaçlarının temin edildiği belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a) Köy halkının galeyana geldiğini bilmesine rağmen Sinekçi Jandarma Komutanlığının önleyici görevini yerine getirmediği, yalnızca kendisini tutuklamakla ilgilendiği ve köyde oluşan topluluğa karşı gereken müdahalenin ihmal edildiği,

b) Nezarethanede tutulanların yeme içme ihtiyaçlarının Jandarma personelinin inisiyatifine bırakıldığı, temel ihtiyaçlarını karşılamasının reddedildiği, yemek ihtiyacının karşılandığı iddiasının fiş veya kamera kaydı yoluyla kanıtlanmasının mümkün olmadığı, dolayısıyla iddialarının sabit olmaya devam ettiği,

c) Ailesiyle irtibat kurularak ilaçlarının temin edildiği hususuna ilişkin olarak; ailesinin galeyana gelen köylülerden kaçabilmek için eşyalarını almadan evlerini terk ettikleri göz önüne alındığında ailesinden kalp ilaçlarının temin edilmesinin mümkün olmadığı,

ç) Bellek arızası nedeniyle kamera kayıtlarının tutulamadığına ilişkin olarak; Biga Cumhuriyet Başsavcılığının 23/2/2021 tarihli soruşturma dosyasında "kamera arızası" nedeniyle kayıt tutulamadığı yazılı iken daha sonra yapılan idari soruşturma belgelerinde bellek sorunu nedeniyle kayıtların tutulduktan 7 gün sonra imha edildiğinin ifade edildiği, dolayısıyla muhatabın çelişkili ifadelerinin bulunduğu,

d) Nezarethane giriş ve çıkış raporlarında darp veya cebir olmadığı ifadesine ilişkin olarak; ilk gün hazırlanan raporun tek cümleden oluşması nedeniyle kapsamlı bir muayene yapılmadığının anlaşıldığı, ikinci gün hazırlanan raporda sadece doktorun imzasının bulunduğu, çıkış raporunda ise başvuranın elindeki kalıcı yara izine

dahi yer verilmediği, fiziki ve psikolojik durum değerlendirmesi yapılmaksızın bu raporun düzenlendiği, bahsi geçen raporların dosyaya kanıt oluşturmayacağı ve darp iddialarını sürdürdüğü,

e) Karakolun cevap yazısında, iddialarına karşılık kanıt oluşturacak belgelerin ortaya konulmaması dolayısıyla başvuru dilekçesindeki iddiaların yinelenildiği belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir. Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; "*özürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği*" hükme bağlanmıştır.

6. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 43'üncü maddesine göre; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvuruları Yönetmelik'te yer alan düzenlemeler doğrultusunda incelenmektedir.

7. Mezkur Yönetmelik'in 40'inci maddesinde "*(1) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz*" hükmü bulunmaktadır.

8. Mezkur Yönetmelik'in 65'inci maddesine göre "*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir*".

9. Yönetmelik'in 67'nci maddesi ise "*(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir*" hükmünü haizdir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, Kurumun insan haklarını korumak ve geliştirmek, kişilerin eşit muamele görme hakkını güvence altına almak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığı önlemek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere faaliyet yürüteceğini hüküm altına almaktadır.

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak

ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

12. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'in 1'inci maddesinde "*Yüksek Sözleşmeciler Tarafından kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar.*" 3'üncü maddesinde ise "*Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.*" hükümleri bulunmaktadır.

13. Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 7'nci maddesinde "*Hiç kimse işkenceye veya zalimane, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya maruz bırakılamaz. Ayrıca hiç kimse, serbest iradesi olmadan tıbbi veya bilimsel bir deneye tabi tutulamaz.*" 10'uncu maddesinde ise "*Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkes, insani muamele ve insanın doğuştan sahip olduğu insanlık onuruna saygı görme hakkına sahiptir.*" denilmektedir.

14. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararı (Avrupa Cezaevi Kuralları)'nın 1'inci maddesinde "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan herkese insan haklarına saygı gösterilerek davranılır.*" 3'üncü maddesinde ise "*Özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan kişilere uygulanan kısıtlamalar haklarında uygulanan yaptırımın yasal amacıyla orantılı ve bunun gerektirdiği asgari düzeyde olmalıdır*" ifadeleri yer almaktadır.

15. Nezarete alınan kişiler gerektiğinde temiz ve düzgün şartlarda doğal ihtiyaçlarını karşılayabilmeli ve uygun yıkanma imkanlarına sahip olmalıdır. Bu kişilere uygun zamanlarda her gün en az bir tam öğün (sandviçten daha doyurucu bir şey) olmak üzere yemek verilmelidir (Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi (CPT) 2.Genel Rapor, Kolluk Kuvvetleri, para. 42).

16. İncelenen başvuruda, başvuranın iki gün boyunca yemek yemediği, kalp ilaçlarını kullanabilmesi için yardımcı olunmadığı, başvuranın su ihtiyacını tuvaletten karşılamak zorunda bırakıldığı, sadece duruşma öncesinde ücreti kendisinden alınan pideleri yemesine izin verildiği ve bunların kötü muamele uygulamak için gerçekleştirildiği ileri sürülmüştür. Muhatap tarafından söz konusu iddialara karşılık, başvuranın nezarethaneye girmeden önce ve kaldığı süreç boyunca temel ihtiyaçlarının karşılandığı ve ailesi ile irtibata geçilerek ilaçlarının temin edildiği ifade edilmiştir. Başvuranın iddiaları ve Kurumdan alınan bilgi ve belgeler doğrultusunda başvuranın iddialarını destekleyecek herhangi bir delil sunmadığı anlaşılmıştır.

17. Kötü muamele iddialarına konu başvuruların incelenmesinde; başvuran bir kötü muamele veya şiddet görmüş olabileceğini gösteren emareleri başvuru dosyasına sunmalıdır. Başvuranın kötü muamele gördüğüne ilişkin anlatımları soyut iddiaları değil, somut fiillerin tasvirini içermelidir (AYM, *Cezmi Demir ve Diğerleri*, Başvuru No: 2013/293, 17/7/2014, para. 95). AİHM, yaşama hakkı ihlali iddiasında olduğu gibi işkence ve kötü muamele iddiaları konusunda da "bütün makul kuşkunun ötesinde" şeklinde bir kanıtlanma standardı uygulamaktadır (AİHM, *İrlanda/Birleşik Krallık*, Başvuru No: 5310/71, 18/1/1978, para. 161). Bu kapsamda, somut başvurudaki tutulma koşullarına ilişkin iddiaların makul kuşkunun ötesine geçemedikleri tespit edilerek açıkça dayanaktan yoksun oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

18. İşkence ve kötü muamele iddialarının araştırılmasındaki en önemli delillerden olan sağlık raporlarının CPT tarafından tavsiye edilen standartlara ve İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi için El Kılavuzu (İstanbul Protokolü)'nde yer alan ilkelere uygun olması gerekmektedir. Gerekli standartların altında kalan sağlık raporları tek başlarına kötü muamele iddialarının kanıtlanması ya da aksinin ispatlanmasında yeterli görülmemektedir (AYM, *İbrahim Halil Baran*, B. No: 2017/27013, 19/11/2020, para.25).

19. İstanbul Protokolü'nün birinci ekinin 6'ncı maddesi şu şekildedir:

"6-a) İşkence ve kötü muamele soruşturularında çalışan tıp uzmanları her zaman en yüksek etik

standartlara uygun biçimde davranmalı ve tıbbi araştırma ve muayeneden önce kişinin bilgilendirilmiş onamını almalıdır. Muayene, tıp biliminin kabul edilmiş standartlarına uygun biçimde yürütülmelidir. Muayene, tıp uzmanının denetimi altında, devlet görevlileri ve güvenlik güçleri mensuplarının mevcut olmadığı bir ortamda, kişinin mahremiyetine saygı göstererek yapılmalıdır.

6-b) Tıp uzmanı muayenenin hemen sonrasında doğru bir yazılı rapor hazırlamalıdır. Bu raporda en azından aşağıdaki bilgiler yer almalıdır:

(...)

(iii) Fiziksel ve Psikolojik Muayene: Uygun tanı koyucu testler ve mümkün olduğu durumlarda bütün yaralanmaların renkli fotoğrafları da dahil olmak üzere klinik muayene sonucunda elde edilen bütün fiziksel ve psikolojik bulguların kaydı.

(iv) Değerlendirme: Fiziksel ve psikolojik bulgular ile işkence ve kötü muamele arasındaki muhtemel ilişkinin değerlendirilmesi. Gerekli tıbbi ve psikolojik tedavi ve/veya yapılması gereken başka tıbbi testler ve muayeneler için görüş ve tavsiyeler;

(v) Yazar: Raporda muayeneyi yapan kişilerin adları açıkça belirtilmeli ve rapor hazırlayanlar tarafından imzalanmalı.”

20. Başvuran vekili, nezarethane giriş raporunda başvuranın vücudunda darp izine rastlanmadığına ilişkin kayıt dışında herhangi bir kaydın bulunmadığını ve başvuranın elindeki kalıcı yara izinin dahi not alınmadığından tutulan bu raporun geçersiz olduğunu, nezarethane çıkış raporunda ise raporun gerektirdiği hiçbir kaydın bulunmadığını ve bu durumda başvuranın darp edildiği iddialarının aksi bir raporun mevcut olmadığını ifade etmiştir. Muhatap söz konusu iddialara ilişkin, nezarethane giriş ve çıkış raporlarının hazırlanması sırasında hastanenin acil girişinde beklenildiğini, doktorların başvuranı birebir muayene ettiğini, bu nedenle tanzim edilen raporlarda herhangi bir müdahalenin söz konusu olmadığını belirtmiştir. Başvuru dosyasının eklerinde yapılan inceleme neticesinde bahse konu sağlık raporlarının usulüne uygun olarak hazırlandığı ve raporlarda herhangi bir darp bulgusuna ilişkin ibarenin mevcut olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuran vekili tarafından öne sürülen iddiaların temelden yoksun olduğu kanaatine varılmıştır.

21. Son olarak, başvuru dilekçesinde yer verilen "başvuranın ikamet ettiği köyün sakinleri tarafından yargılaması beklenmeden suçlu ilan edilerek işyerlerine ve evlerine zarar verildiği, Jandarmaya bildirilmesine rağmen bu durum hakkında herhangi bir işlem yapılmadığı, bu konuda Biga Başsavcılığı tarafından soruşturma yürütüldüğü, başvuranın ifade tutanağındaki imzasının elleri kelepçeli olması dolayısıyla diğer imzalarından farklı olduğu tespitinin yapılabileceği, başvuranın kendisini savunması halinde sonrasında zarar görebileceği çekincesiyle Savcılık sorgusunda sorulan sorulara cevap veremediği ve tedirgin olması nedeniyle aklının karıştığı, bu nedenle Jandarma'da alınan ifadelerini aynen tekrar ettiği" iddialarının ilgili mevzuat uyarınca değerlendirme konusu yapılmayacağı ifade edilmelidir. Nitekim 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinde, yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemlerin başvuru konusu olamayacağı; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te ise yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler ile yargı organlarında görülmekte olan uyuşmazlıkların Kurumun görev alanına girmeyeceği düzenlenmiştir. Anayasa'nın 9'uncu ve 138'inci maddelerinde de; yargı yetkisinin münhasıran mahkemelerin uhdesinde olduğu ve bu yetkinin kullanılmasıyla ilgili hiçbir organ, makam, merci veya kişinin mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremeyeceği, tavsiye ve telkinde bulunamayacağı hükme bağlanmıştır.

22. Bu çerçevede, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48 ve 67'nci maddeleri kapsamında başvuru konusu iddiaların kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

17/10/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi